

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE MEMBRIS ECCLE-||SIAE MILITANTIS,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XV. Quot sint, & quæ iusti belli conditiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53880](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53880)

CAPVT XV.

Quot sint, & qua iusti belli conditiones.

BELLI iusti conditiones quatuor numerare solent, qui hæc tractant. Auctoritatem legitimam, causam iustam, intentionem bonam, & modum conuenientem. Sed de singulis seorsim dicendum est.

PRIMA igitur conditio est auctoritas legitima, dicit enim S. Augustinus lib. 22. contra Faustum, cap. 75. *Ordo ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atq; consilium penes principem sit, exequendi autem iussa bellica ministerium milites debeant paci, salutiq; communi.* Et ratio idem probat; nam priuati homines, & qui superiorem habent, si ab aliquo iniurias accipiãt, possunt ad superiorem confugere, atque ab eo iudicium petere. at principes si ab alijs principibus aliquid patiantur, nõ habent commune aliquod tribunal, ad quod illos accusent, & ideo licet eis bello iniurias publicas propulsare.

Residet autem hæc auctoritas indicendi belli, secundum communem sententiã, in omnibus principibus, & populis, qui in temporalibus superiorem non habet, quales sunt Reges omnes, item Respub. Venetorũ & similes, &c. Item nonnulli Duces & Comites, qui nulli subsunt in corporalibus: non autẽ Duces & Comites, qui subsunt regibus immediatẽ; qui enim subsunt alijs, non sunt per se capita Reip. sed potius membra. **N**O T A tamen hanc auctoritatem non requiri ad bellum defensiuum, sed solũ ad offensiuum; nam defendere se unicuiq; licet, non solũ principi, sed etiã priuato, at indicare bellum, & inuadere hostẽ, solius est supremi capitis.

SECUNDA conditio est causa iusta; non enim sine causa bellum indici potest, nec etiam propter quodcunque peccatum, sed tantũ propter iniuriam propulsandã. Ita B. August. q. 10. in Iosue: *Iusta bella, inquit, defini solent, qua uel sciuntur iniurias, si qua Gens uel ciuitas, qua bello petenda est, uel vindicare neglexit, quod à suis improbẽ factũ est, uel redere, quod per iniuriam ablatum est.* Ratio autem huius est, quia princeps non est iudex, nisi hominum sibi subditorum, ergo non potest quacunq; peccata aliorum hominũ punire,

HHhh 5 sed

sed solum ea, quae cedunt in detrimentum populi sibi subiecti; nam etsi non est iudex ordinarius aliorum, est tamen defensor suorum, & ratione huius necessitatis efficitur etiam quodammodo iudex eorum, qui suis iniuriam fecerunt, ita ut possit eos gladio punire.

Est verò observandum, causam belli debere esse non leuem, neque dubiam, sed magnam, & certam, ne forte plus incommodi bellum afferat, quam sit utilitas, quae inde speratur; si autem dubia sit, distinguendum est de principe, & militibus; nam princeps ipse sine dubio peccat; nam bellum est actus iustitiae punitivae, iniustum est autem punire aliquem causa nondum probata: milites autem non peccant, nisi constaret certò bellum esse illicitum; debent enim subditi parere superiori, nec debent discutere imperia eius, sed potius praesumere debent principem suum bonam causam habere, nisi manifestè contrarium noverint: sicut etiam cum dubia culpa alicuius particularis, peccat iudex, qui eum damnat, non carnifex, qui damnatum occidit; non enim tenetur carnifex discutere sententiam iudicis. ita docet Bonifacius Papa in Sexto, de regulis iuris, regula 25. *Quod quis, in quo mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cum hoc ad parere necesse.* Et B. Augustinus lib. 22. contra Faustum, c. 7. *Hoc etiam, inquit, sit ut vir iustus, si forte sub rege sacrilegi militet, rectè possit illo iubente bellare, civica pacis ordinem servans, cui quod iubetur, vel non esse contra Dei praeceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est, ita ut fortasse reum regem faciat iniquitas imperadi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.*

NOTA tamen hoc intelligi de militibus, qui sunt obligati ei principi, qui bellum gerit, quales sunt subditi eius, & etiam ij, qui ordinatum ab eo stipendium habent etiam tempore pacis, non autem de aliis qui aliunde adveniunt cum est bellandum; qui enim non sunt obligati militare, non possunt tuta conscientia ad bellum accedere, nisi sciant bellum esse iustum: qui autem nihil cogitant, sed parati sunt militare, siue bellum sit iustum, siue non, modò stipendium habeant, ij in statu damnationis versantur.

TERTIA cōditio est intentio bona. Nam cum finis belli sit pax & tranquillitas publica, non licet bellum suscipere propter

pter alium finem. vnde grauiter peccat tam reges, quam milites, qui vel vt nocent alicui, vel vt imperium dilatent, vel vt exerceant fortitudinem bellicam, vel alia de causa bellum suscipiunt, quam propter commune bonum, etiamsi auctoritas legitima, & causa iusta non desint. ita B. AUGUSTINVS in epist. ad Bonifacium comitem, quæ est 207. alias 205. *Pacem, inquit, habere debet voluntas, bellum necessitas, et liberet Deus à necessitate, et conseruet in pace; non enim pax quaeritur et bellum geratur, sed bellum geritur, et pax acquiratur. esto ergo etiam bellando pacificus, et eos, quos expugnas, ad pacis unitatem vincendo perducas.* Et lib. 22. contra Faustum, cap. 74. *Nocendi cupiditas, et ciscendi crudelitas, impacatus, atq; implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, et si qua similia, hæc sunt, quæ in bello iure culpantur.*

Sunt autem duo notanda. PRIMO, quoniam bellum est medium quoddam ad pacem, sed valde graue, & periculosum, ideo non esse mox inferendum bellum, cum causa existit, sed esse prius procurandam pacem aliis rationibus facilioribus, nimirum pacificè petendo ab hostibus debitam satisfactionem. Deut. 20. *Si quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem, et c.* Et B. Augustinus epist. 207. ad Bonifacium: *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas.*

SED quæret aliquis, quid si hostis nolit initio satisfacere, sed paulò post bello iam inchoato petat pacem, & satisfactionem offerat, an tenebitur alter à bello cessare. Caietanus verbo Bellum, dicit, quod non tenetur cessare quando bellum iam est inchoatum, quamquam teneretur antea quam inchoaretur acceptare satisfactionem. Sed (meliori iudicio saluo) dicendum videtur, quod ex iustitia nunquam tenetur, qui habet iustam causam, acceptare satisfactionem, nec ante bellum inchoatum, nec postea: tamen ex caritate utroque tempore tenetur, nisi per accidens aliud expediat. PRIORIS ratio est, quia princeps habens iustam causam belli, gerit personam iudicis respectu alterius principis, qui iniuriam fecit, iudex autem non tenetur ex iustitia condonare mortem reo, etiamsi offerat satisfactionem, quamquam possit condonare ex misericordia, si sit supremus iudex, verbi gratia, Rex non tenetur donare vitam furi, etiamsi restituat,

restituatur,

restituatur, etsi ex misericordia potest. Ratio POSTERIOR est, quia bellum est gravissimum supplicium, & quo non solum punitur qui peccavit, sed etiam per accidens multi innocentes involuntur: ideo Christiana caritas semper id videtur exigere ut à bello cesset, quando qui nocuit, debitam satisfactionem offert, nisi fortè per accidens aliud expediat, id est, nisi talis sit hostis contra quem pugnatur, ut bono communi expediat eum vel subiectum esse alteri, vel funditus interire, quales erant Amorrhæi, quos Deus iussit penitus deleri, Deuter. 20.

SECUNDO notandum, differre hanc tertiam conditionem à duabus primis, quod illæ si desint, faciunt bellum esse iniustum, hæc verò si desit, facit bellum esse malum, sed non iniustum propriè. qui enim sine auctoritate vel sine iusta causa bellum movet, non solum contra caritatem, sed etiam contra iustitiam peccat, & non tam est miles, quam latro; qui verò auctoritatem, & causam iustam habet, & tamen amore vindictæ vel augendi imperij, vel propter alium finem malum bellat, non agit contra iustitiam, sed solum contra caritatem, nec est latro, sed malus miles.

Ex quo deducitur, quod cum solum deest hæc tertia conditio, non tenentur milites, nec reges ad ullam restitutionem, sed solum ad poenitentiam: cum autem deest prima vel secunda, tenentur omnes ad restitutionem damni illati, nisi excusentur ignorantia invincibili: ignorantia enim crassa, & culpabilis, sicut à peccato non excusat, ita nec à restitutione, ut habemus capite finali de iniuriis & damno dato. qui autem laborat ignorantia invincibili, non tenetur restituere donec ea ignorantia laborat; at cum cognoverit bellum fuisse iniustum, tenetur restituere, non damnum tempore belli illatum, sed si quid habet alienum ex illo bello: & si nihil habet in specie, sed tamen rebus venditis factus est ditior, tenetur restituere tantum, quantum est ditior factus; nam res aliena retineri non potest, etiam si propter ignorantiam sine peccato acquisita sit, sed reddi debet vel Domino si scitur, vel pauperibus.

QUARTA conditio est, modus debitus, qui in eo precipue consistit, ut nulli innocenti noceatur, quod explicuit Ioannes Baptista Luc. 3. *Neminem concusatis, nulli calumniam*
facia-

faciatis, contenti estote stipendiis vestris. Quibus verbis prohibet iniurias, quas milites inferre solent innocentibus aut vi, aut fraude, vel in persona, vel in bonis, cum dicit: *Neminē concutiatis*, prohibet iniuriam, quæ aperta violentia infertur personæ, vt cum rusticos cædunt, nisi ad nutū obediunt. cum dicit: *Neminis calumniam faciatis*, prohibet iniuriam quæ fraudibus, & calumnia infertur, vt cum dicunt aliquem esse proditorem vel hostem, etiam si cōtrarium nouerint esse verum, & eo nomine vel ipsi eum spoliant, aut occidūt, vel deferunt ad ducem, vel præfectos, cum verò addit: *Contenti estote stipendiis vestris*, prohibet iniuriam, quæ alicui non in persona, sed in bonis infertur, vt cum furatur, & rapiunt vnde cunque possunt, vel etiam exigunt, & extorquent ab iis à quibus non debent.

Est autem obseruandum, tria esse genera personarū, quibus milites damnum inferre nō possunt secundum regulam Ioannis Baptistæ. **PRIMUM** est eorū omnium, qui ad Rempub. hostium non pertinent: ex quo excusari nō possunt milites, qui damnum inferunt ciuibus, aut rusticis amicis, apud quos hospitantur, vel per quorum loca transeunt, neque excusantur si dicant, sibi stipendia non solui; nam non propterea illis obligata sunt bona priuatorum ciuium, neque luere debet pœnam ciuis, aut rusticus, si rex aut dux peccat nō soluendo stipendia militibus, nisi fortè iusta de causā damnati sint homines alicuius loci ad hanc pœnam, vt milites alant, quod tamen rarius accidit.

SECUNDUM est quorundam, qui etsi aliquo modo ad Rempub. hostium pertinent, tamen excipiuntur capite Innouamus, de tregua, & pace, vbi sic dicitur; Innouamus, vt Presbyteri, Monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici euntes, vel redeūtes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur, vbi nomine mercatorum nō videntur intelligi ij, qui in ciuitate hostium resident, & sunt pars quædam ciuitatis, sed solūm ij, qui transeunt, vel ad nūdinas veniunt, qui non sunt pars ciuitatis.

TERTIUM genus est hominum ineptorum ad bellum, quales sunt pueri, senes, mulieres. tales enim, etsi capi & spoliari possunt, quia sunt pars ciuitatis, tamen occidi iustè non possunt,

possunt,

possunt, nisi fortè casu & per accidens occidatur, vt cum miles iaculatur in cuneum hostium, & fortè occidit puerum, aut mulierem, aut etiam sacerdotem, non peccat, sed tunc peccat, cum ex intentione occidit, & potest, si velit, non occidere; nam & ratio naturalis hoc docet, & etiam Deus hoc iubebat Hebrais Deut. 20. nimirum vt parcerent paruulis & mulieribus, & Theodosius grauius ab Ambrosio reprehensus fuit, quod cum punire vellet Thessalonicenses, sine lectu obuios quosque necari iussit, vt refert Theodorus lib. 5. histor. cap. 17. & 18. QVOD si Moses aliquando iussit etiam mulieres, & paruulos occidi, vt patet Deuter. 2. & 3. alibi, non propterea id etiam nostris militibus licet; nam illud Dei reuelatione clarè cognoscebat Deum sic velle, cui necesse dicere potest, cur ita facis?

CAPVT XVI.

Licere bellum gerere Christianis contra Turcas.

AM verò quæstio de bello contra Turcas commo-
potuisset, nisi Lutherus inter alia sua paradoxica
etiam hoc protulisset, ac defendere conatus est,
non licere Christianis contra Turcas bellum gerere,
vt patet ex articulo 34. in Bulla Leonis damnato. In
thero videtur assentiri Theodorus Bibliander in Chronologia
tabul. 13. vbi sic ait: *Vrbanus, seu potius turbo sauisimus & spiritu malo homicidii gaudente impulsus, bellum pro reu-
peranda Indaa commouit.*

Est autem obseruandum, Lutherum non negare bellum
contra Turcas esse licitum, quia putet in genere omne bellum
esse illicitum; nam in assertione eiusdem articuli suadet bellum
contra Pontificem, quem Turcissimum Turcam esse dicit
neq; quia existimet non habere Christianos iustam causam;
constat enim omnibus, Turcas nullo iure occupasse regna
Christianorum, & quotidie plura occupare velle: constat etiam
eum extinguere cupere omnem religionem, & date omnem
operam, vt homines ex Christianis fiant Mahumetani. Denique constat & antiquos Pontifices, vt Urbanum II.
Paschalem II. Eugenium III. & alios multos, necnon gene-
rali